

RAS

Rasspecifik avelsstrategi för irländsk terrier

Framtagen av Svensk Irländsk Terrierförening 2022

Innehållsförteckning

REKOMMENDATIONER	3
INLEDNING	4
SYFTE	4
Arbetsätt 2005	4
Arbetsätt 2010–2011	5
Arbetsätt 2016–2017	5
Arbetsätt 2022	5
RASENS UTVECKLING	6
Historik, ursprung och användning	6
Nuläge	7
POPULATION SAMT AVELSSTRUKTUR	8
Historik	8
Sammanfattning 2010–2016	8
Nuläge	8
Målsättningar	10
Strategier	10
HÄLSA	11
Historik	11
Genomförda undersökningar avseende hälsa	11
Nuläge	13
Sammanfattning	13
Målsättningar	13
Strategier	13
MENTALITET	15
Historik	15
FCI-Standard	15
Tidigare	15
Sammanfattning av utvärderingar 2006–2009	15
Revidering 2011	16
Nuläge	16
Målsättningar	17
Strategier	18
EXTERIÖR	19
Historik	19
Nuläge	20
Målsättningar	20
Strategier	20
AVSLUTNING	20

Rekommendationer

- Enligt SKK:s grundregler får avel endast ske med hundar som är så väl fysiskt som mentalt friska och sunda.
- Tikar ska vara minst 24 mån vid avelsdebut.
- Hanhundar ska vara minst 15 mån innan de används i avel.
- Föräldradjuren bör vara utställda med minst excellent i kvalitetspris och helst BPH beskrivna.
- Avelskombinationer bör göras med så låg inavelskoefficient som möjligt.
- Uppfödare ska informera blivande valpköpare och andra intresserade av rasen om den irländska terrierns rastypiska egenskaper och dess behov av mental och fysisk stimulans.

Inledning

På Svenska Kennelklubbens Kennelfullmäktige 2001 fattades beslut om att det för varje ras skulle utarbetas en rasspecifik avelsstrategi, RAS. Uppdraget att utforma dessa strategier lades på specialklubbarna som i sin tur delegerat ut det till rasklubbarna. RAS för irländsk terrier fastställdes första gången av SKK 2005-09-06 och då för en period av fem år. En årlig utvärdering av RAS ska ske i samband med att klubbens verksamhetsberättelse upprättas. Därutöver har RAS reviderats 2011, 2017, 2022 samt utvärderats 2014. Någon dokumenterad årlig utvärdering av RAS har inte skett under åren 2017–2021.

Syfte

Syftet med den rasspecifika avelsstrategin är att bevara och utveckla rasens specifika egenskaper, verka för att avelsmässiga mål uppnås, samt att bibehålla dessa. Alla seriösa uppfödare strävar efter att föda upp friska och sunda hundar med rastypisk exteriör och en rastypisk mentalitet. Detta dokument är tänkt som ett hjälpmedel för att nå dit och lättare kunna definiera mål och strategier för det pågående och fortsatta avelsarbetet.

Arbetsätt

2005

Till uppfödarmötet i Kolmården i augusti 2003, hade Ken Lundahl och Gertrud Hagström tagit fram material till en diskussion kring hur arbetet med RAS skulle kunna göras. De hade bjudit in Ann-Catrin Edoff för att föreläsa om MH (mentalbeskrivning av hund), Gertrud Hagström gick igenom rasstandarden. Exteriöra problem diskuterades och Magdalena Uthberg och Anna Lindh presenterade resultatet från en genomförd hälsoundersökning.

Gertrud Hagström presenterade vidare hur avelsbasen såg ut och menade att uppfödarna var tvungna att ta krafttag för att komma ur den uppkomna situationen med en hög inavelsgrad. Styrelsen för Svensk Irländsk Terrierförening beslutade vid sitt möte i Kolmården att Gertrud Hagström och Ken Lundahl skulle utarbeta ett förslag till RAS som skulle presenteras för medlemmarna på årsmötet 2004.

Vid ännu ett uppfödarmöte i Hallstahammar i oktober 2003 presenterades ett förslag till skrivning angående exteriördelen och den genetiska variationen inom rasen. En sammanställning av den av klubben utsända hälsoenkäten diskuterades. Vid årsmötet 2004 i Göteborg presenterades ett första förslag till RAS som mottogs positivt av klubbens medlemmar. Det beslutades att Gertrud Hagström och Ken Lundahl skulle fortsätta arbetet och lägga fram ett slutgiltigt förslag till hösten 2004.

Rasspecialen hölls i Båstad i augusti 2004 och dagen innan utställningen kallades alla uppfödare till ett möte där befintligt material diskuterades. Arbetet vid detta tillfälle inriktades på den mentala delen, samtliga MH protokoll på irländsk terrier hade granskats och utfallet gick igenom och diskuterades. En önskeprofil för MH på irländsk terrier (SKK:s Avelsdata) togs också fram av de närvarande.

Under arbetets gång har materialet presenterats i klubbens tidning *Röda Hund* och det förslag till RAS som låg färdigt hösten 2004 publicerades i nr 3/2004 och samtliga medlemmar ombads komma med kommentarer och synpunkter. Det slutgiltiga dokumentet diskuterades vid föreningens uppfödarmöte i Mariannelund 2005-02-12, och beslöts där att föreläggas styrelsen för godkännande.

2010–2011

Styrelsen arbetade under 2010 fram ett förslag till rekommendationer och det reviderade rasdokumentet skickade under hösten 2010 ut till samtliga uppfödare för inhämtande av synpunkter. 2010-10-31 hölls ett RAS-möte utanför Gränna där åtta av nio uppfödare på uppfödardlistan var närvarande. Dessutom närvarade många andra intresserade medlemmar, bland annat hanhundsägare. Ett förslag baserat på de synpunkter som kom fram vid RAS-mötet i Gränna skickades i januari ut till alla uppfödare på föreningens uppfödardlista. I anslutning till årsmötet i Norrköping hölls ytterligare ett möte för att diskutera RAS, och beslut togs på årsmötet att godkänna synpunkterna på RAS till det reviderade dokumentet.

2016 – 2017

Vid årsmötet 2016 valdes en helt ny styrelse vilken påbörjade revideringsarbetet. I *Röda Hund* nr 2/2016 presenterade styrelsen en plan för arbetet samt efterfrågade synpunkter från medlemmar angående RAS. Styrelsen tog fram en ny hälsoenkät för att få en bild över det aktuella hälsoläget i rasen. Under oktober skickades frågor till uppfödarna rörande hur lätt eller svårt det har varit att följa strategier och målsättningar i RAS. Fem av elva uppfödare skickade in sina svar och dessa har togs med i revideringen. Innan uppfödarmötet i november mailades förslaget till revidering ut till uppfödarna. På uppfödarmötet diskuterades utkastet och de synpunkter som framkom togs med i arbetet med RAS. En ny version av RAS skickades till samtliga uppfödare inför uppfödarmötet i februari 2017 och dokumentet publicerades på föreningens hemsida. På uppfödarmötet i februari gjordes ytterligare några justeringar innan ett nytt utskick gjordes till uppfödarna och förslaget till RAS lades ut på hemsidan. Från slutet av februari till mitten av mars fanns en sista möjlighet att yttra sig för medlemmarna innan styrelsen skickade förslaget till revidering till Terrierklubben och SKK.

2022

Årsmötet 2022 valde en till stora delar ny styrelse. Tyvärr har inte de årliga utvärderingar av RAS som eventuellt gjorts mellan åren 2018 och 2021 dokumenterats skriftligen av den avgående styrelsen och därmed har detta underlag inte funnits tillgängligt för arbetet. Den nya styrelsen utsåg 2022-03-15 en RAS-grupp bestående både av såväl representanter från nuvarande styrelse och personer med tidigare erfarenhet av både styrelsearbete och revidering av RAS. Flertalet av medlemmarna i föreningens RAS-grupp deltog i den av SKK:s avelskonsulenter anordnade digitala rasklubbsträffen med inriktning på revidering av RAS som anordnades 2022-11-23.

Föreningens RAS-grupp har gått igenom äldre versioner och revideringar av RAS och det arbetat fram det dokument som nu föreligger. I början av december 2022 skickades en inbjudan till ett digitalt uppfödarmöte som hölls 2023-01-10 för att diskutera förslaget till RAS, till samtliga uppfödare inom föreningen. Förslaget till RAS mejlades ut till alla uppfödare 2023-01-03. Efter de på mötet inkomna synpunkterna skickades en ny version ut till uppfödarna och publicerades också på föreningens hemsida. Alla intresserade medlemmar och uppfödare ombads inkomma med ytterligare synpunkter senast 2023-01-31. Vid ett fysiskt uppfödarmöte som avhölls i samband med årsmötet 2023-02-11, diskuterades dokumentet ånyo, RAS fastställdes och beslöts att styrelsen skulle skicka förslaget till Terrierklubben.

Rasens utveckling

Historik, ursprung och användning

Många olika åsikter har framförts i litteraturen om den irländska terrierns ursprung och utveckling. Att den härstammar från terrierliknande hundar med en strävhaarig päls och med stort intresse för jakt står utom tvivel. Under 1800-talet prioriterades hundarnas arbetsegenskaper och praktiska användbarhet, medan utseendet var av sekundär betydelse. De hundar som rasen grundats på är terrierliknande med strävhaarig päls, varierande i färg och storlek med mycket mångsidiga jaktegenskaper samt en vilja att vakta familjen, djuren och gården. Detta är egenskaper som finns i den irländska terrierns genetik än idag, efter mer än ett sekels avelsarbete, och som gör rasen till en riktig allround-hund.

Det är först efter det att en rasstandard fastställdes som vi kunde börja tala om en irländsk terrier. Officiellt fastställdes den första rasstandarden 1880 av The Irish Terrier Club i Dublin och senare under samma år av The Kennel Club i Storbritannien. De hundar som presenterades vid utställningar i slutet av 1800-talet varierade mycket i typ och många var svans- och öronkuperade. Färgen var alltifrån vit till vetefärgad eller röd, även om den oftast var svart med röda tecken eller brindle. Pälsarna var täta, sträva och vattenavvisande. Hundarna uppvisade ofta den typiska vänligheten, kombinerad med den speciella känsligheten och modet som är så typiskt för rasen än idag.

Successivt utvecklades en röd, strävhaarig irländsk terrier av ett litet antal uppfödare från norra Irland och Dublin och i början på 1900-talet hade utställda hundar i rasen den röda färgen som fenotyp. Många författare av faktaböcker om irländsk terrier anser att "ursprunget" till 90 % av dagens irländska terrier var en parning mellan Killiney Boy, en röd hanhund från Dublin, (vars far Jack var en röd strävhaarig terrier men vars mor Jess var en welsh terrierliknande strävhaarig tik) och en röd strävhaarig tik, Erin, från Antrim. Avkommor från dessa båda hundar användes flitigt i aveln och fick stor betydelse för rasens utveckling. Personer från alla samhällsklasser blev förtjusta i rasen och den beskrivs som en mångsidig gårdshund, utmärkt sällskapshund, bra vakthund och allsidig jakthund. Den fattiges väktare, bondens vän och gentlemanens favorit.

Vid 1900-talets början ökade rasens popularitet och i utställningsringarna kunde ett 30-tal hundar ofta ses i varje klass. Rasklubbar växte fram bland annat The Irish Terrier Association, som grundades 1911 i Storbritannien. Redan 1880 kom den första irländska terriern till USA. Dit importerades sedan många av de mest framgångsrika hundarna som visades på utställningar i England och på Irland. Senare importerades rasen även till bland annat Sverige, Finland och Tyskland.

Rasens skicklighet som råttfångare, dess intelligens, mod, vaksamhet, snabbhet och uthållighet gjorde att den användes på den europeiska kontinenten under första världskriget. Irländska terriers skeppades över med soldater till Frankrike och tjänstgjorde med framgång som bevaknings-, patrull- och rapporthundar och inte minst som råttfångare i skyttegravarna. Under andra världskriget minskade all hunduppfödning i Europa och USA markant och följaktligen minskade antalet registrerade irländska terriers och populariteten lika så. Antalet registreringar har sedan dess varit förhållandevis lågt men det har dock hela tiden funnits en liten skara entusiastiska och hängivna uppfödare runt om i världen. De har sört för att dagens irländska terrier har bevarat mycket av sina ursprungliga egenskaper.

Nuläge

Största antalet registrerade irländska terriers per år har sedan länge Tyskland med cirka 500 och USA haft med 250–300 per år. I Storbritannien och Irland rör det sig om ett 70-tal per år och i Sverige och Finland registreras cirka 40–60 per år. Användningsområdet för rasen har successivt ändrats från mångsidig gårdshund, sällskapshund, utmärkt vakthund, skicklig råttfångare och allsidig jakthund till sällskaps- och hobbyhund. Att den dock är en utomordentlig allroundhund än idag visar den såväl på lydnadstävlingar, agilitybanor, bruksprov, utställningar, som i egenskap av räddningshund, servicehund och inte minst i sin dagliga tillvaro i familjen. Viltspår är det flera hundar som används till och rasen har idag flera viltspårshampions. Även praktisk jakt är det än i dag några hundar som används till. Användningsområdena visar att den irländska terriern fortfarande är en allsidig hund som kan användas till många olika typer av aktiviteter.

Population samt avelsstruktur

Historik

Då rasen alltid varit liten i förhållande till många andra raser, har det alltid, runt om i världen, varit små och ganska slutna populationer. England och Irland (enligt RAS 2011) är de två länder som exporterat flest hundar till andra länder. Det senare innebär att de flesta hundar dock har samma ursprung och att själva avelsbasen, även ur ett globalt perspektiv, är mycket liten.

Sammanfattning 2010 – 2016

För perioden 2010 - 2016 har den genetiska variationen ökat då flera hanar har använts från andra länder och linjer än de i Sverige och därmed tillfört nytt blod till aveln. Inavelsprocenten minskade och har under åren 2010 - 2016, räknat på fem generationer, legat på mellan 2,1 - 5,7 procent och med ett medelvärde på 3,7 procent. Ingen tik har haft mer än tre kullar men fyra hanar har haft mer än tre kullar under utvärderingstiden. Fem hanar har haft mer än tjugo avkommor varav fyra haft mer än tre kullar.

Målsättningen var en högsta inavelsgrad på 5 procent räknat över fem generationer och dessutom att fortsätta öka den genetiska variationen samt öka populationsstorleken.

Nuläge

De senaste fem åren har inavelsgraden legat mellan 3,3 procent – 5,7 procent och med ett medelvärde på 4,3 procent (se tabell 1). Det innebär att medelvärdet för inavelsgraden har ökat med 0,6 procentenhet i jämförelse med sjuårsperioden innan.

Tabell 1. Rasens genomsnittliga inavelsgrad under åren 2017–2021. Beräknat över fem generationer. (www.skk.se)

År	2017	2018	2019	2020	2021
Inavelsgrad	3,9 %	5,2 %	3,5 %	3,3 %	5,7 %

När det gäller inavelsgrad fördelad över antal kullar ser vi däremot en förbättring där en ökad majoritet av kullarna från 2017 och framåt tillhör skiktet 0 – 6,25 procent inavelsgrad (se tabell 2).

Tabell 2. Inavelsgrad fördelat över kullar och åren 2017 – 2021 (www.skk.se)

Fördelningen parningar i %	2017	2018	2019	2020	2021
0 - 6,25%	9	4	7	10	4
6,250 – 12,49%	3	3	1	2	2
12,5% - 24,99%	0	0	0	0	0
25% - <	0	0	0	0	0

Under åren 2017–2021 har det importerats 13 hundar, 8 tikar och 5 hanar (se tabell 3).

Tabell 3. Antal registreringar fördelade över åren 2017–2021. (www.skk.se)

Antal reg./år	2017	2018	2019	2020	2021
Tikar (varav importer)	25(4)	19 (1)	24(3)	26	21
Hanar (varav importer)	38	27 (3)	21	31 (1)	30(1)
Totalt	63(4)	46 (4)	45(3)	57 (1)	51 (1)

Det krävs dock ett fortsatt intensivt arbete för att bredda avelsmaterialet, få in nytt blod och på så sätt öka genpoolen eftersom rasen består av få individer och antalet valpar som föds per år är litet. Strävan efter att bredda avelsbasen innebär i sin tur att en hundindivid snabbt blir ”förbrukad” som avelshund och att intresset för att importera nya hundar minskar. Fördelarna med att få in nytt blod i avelsbasen måste också ställas mot vissa risker, då vi inte alltid känner till utländska hundars sjukdomsbakgrund eller mentala status.

Föreningen har sedan länge en rekommendation att inte använda hanhundar i avel före femton månaders ålder och tik tidigast vid två år. Mellan 2017 - 2021 har dessa rekommendationer följts.

Under perioden har tidigare rekommendation om maximalt tre kullar per hund eller tjugo valpar i stort sett uppfyllts då bara en tik och en hane haft mer än rekommenderade tre kullar/tjugo valpar (i Sverige). Tabell 4 visar statistik över hur hanar respektive tikar används i avel under ett visst år. En tik har fått valpar två gånger på ett år och två hanar har använts tre gånger samma år.

Tabell 4. Antal olika tikar respektive hanar använda i avel under åren 2017 – 2021 (www.skk.se). Importer hanar omfattar även importerad sperma.

Antal tikar/hanar i avel	2017	2018	2019	2020	2021
Kullar	12	7	8	12	6
Tikar (varav importer)	12(1)	7(1)	8(2)	11(2)	6(2)
Hanar (varav importer)	9(6)	7(3)	8(6)	8(4)	5(1)

Medelvärde för antal födda valpar i kullarna är 5,5 för perioden 2017 – 2021 (se tabell 5). Ingen förändring jämfört med föregående sjuårsperiod.

Tabell 5. Kullstorlekar under åren 2017 – 2021 (www.skk.se).

	2017	2018	2019	2020	2021
Kullstorlek genomsnitt	5	5	5	5,3	7,2
Antal kullar	12	7	8	12	6

Under perioden 2017 - 2021 har två nya kennlar registrerats för irländsk terrier: *Riibinettes*, innehavare Anette Bodin i Sollefteå och *Red Carousel*, innehavare Magdalena Uthberg i Tierp. Det är två färre än under den tidigare revideringsperioden.

Målsättningar

Målsättningen för avelsarbetet är;

- Att öka bredden av den genetiska variationen i den svenska populationen av irländska terriers.
- Arbeta för att minska inavelsgraden mot ett genomsnittligt medelvärde om max 2 % räknat över fem generationer

Strategier för att uppnå målsättningarna

- Nya importationer bör om så är möjligt vara obesläktade med inhemska hundar.
- Använda så många avelsdjur ur så många familjer som möjligt.
- Undvika att upprepa tidigare gjorda kombinationer.
- Hane eller tik till bör inte användas mer än till tre kullar eller cirka tjugo valpar i Sverige.

Hälsa

Historik

Historiskt har rasen betraktats som mycket frisk. Den enda sjukdom som omnämns i äldre litteratur är digital hyperkeratos (corny feet, ”CF”, cracked pads, hyperkeratosis palmoplantaris). Sjukdomen betraktades tidigt som ärftlig. Redan 1921 införde The Irish Terrier Association en rekommendation att utesluta drabbade hundar från avel. I utställningsringen bedömdes tecken på sjukdomen som ett diskvalificerande fel och hundar som visade tecken på sjukdomen premierades inte. Åtgärden medförde att antalet sjuka hundar successivt minskade.

Genomförda undersökningar avseende hälsa

Svensk Irländsk Terrierförening har vid flera tillfällen genomfört enkätundersökningar bland medlemmarna för att försöka undersöka rasens hälsoläge. Enkäten från våren 1999 innehöll ett antal frågor som bland annat berörde hundarnas hälsotillstånd. Av de 83 hundar som ingick i materialet betraktades 82 % av dess ägare som helt friska och sunda irländska terrier. Övriga hundar hade haft mindre problem med tillfälliga magsjukdomar, öroninflammationer och allergiska tillstånd.

År 2003 genomfördes en ny hälsoenkät bland medlemmarna och dessutom kontaktades försäkringsbolagen Agria, Folksam, IF och Sveland. Av då 87 inkomna svar fanns corny feet på två stycken hundar (båda födda 1994) och i övrigt betraktades 54 hundar som helt friska och sunda. Resterande hundar hade haft diverse tillfälliga problem med magar, öron, ögon och hud. Med hänsyn till att rasen i Sverige har haft en mycket liten avelsbas undersöktes speciellt vid detta tillfälle om hälsotillståndet försämrats under de senaste fem åren. Positivt var att någon sådan tendens inte kunde ses utifrån denna enkät. Försäkringsbolagens statistik visade sig inte vara särskilt användbar då den huvudsakligen avspeglade kostnaderna för olika diagnoser och inte frekvensen av sjukdomar hos individer i rasen. De största kostnaderna stod då diverse mag- och tarmrelaterade diagnoser för. Utifrån de enkäter som föreningen genomfört kan dock misstänkas att dessa inte i någon större utsträckning beror på annat än att de drabbade hundarna antingen fått i sig något olämpligt eller råkat ut för något mag-tarmvirus.

Sedan år 2005 har föreningen utöver enkäter använt sig av en självrapporteringsmetod som innebär att hundägare och uppfödare skickar in uppgifter rörande hundarnas hälsa till en hälsoansvarig. I en sammanställning gjord i juni 2016 omfattade dessa uppgifter 135 hundar födda mellan 1992 och 2015. Vad som kan lyftas fram från dessa data är att 19 hundar har rapporterat problem med urinvägar, där de vanligaste diagnoserna är urinvägsinfektioner (åtta hundar) och cystinuri (sju hundar). Därutöver rapporteras att 13 hundar har haft problem med mage/tarm som känslig mage (sex hundar) och tarminflammation (fem hundar). Problem med ögon rapporterades för 25 hundar. Av dessa kan nämnas att 11 hundar hade ektopiska cilier, åtta ögoninflammation (varav sju har icke återkommande) samt en rapporterad katarakt. Tumör var den mest förekommande rapporteringen (43 hundar). Debutåldern för tumörer var dock ofta relativt hög och låg mellan åtta till 10 år. I materialet ingår dock två unga hundar om max fyra år samt några hundar i sju-års åldern som drabbats av tumör. Vidare har 17 hundar rapporterats för problem med hjärtat. Fyra av dessa hade hjärtmuskelsvagheter och sex stycken blåsljud, varav tre var diagnostiserade som medfödda. I materialet finns två fall av epilepsi (diagnostyp framgår ej) samt sex hundar med komplexa sjukdomsbilder och diagnoser, där flera symptom och kombinationer av symptom och sjukdomar eventuellt skulle kunna vara autoimmuna.

Under 2008 gjordes ett riktat utskick av en hälsoenkät till alla de uppfödare som fött upp åtminstone en kull irländska terrier under de gångna 10 åren, dvs. sedan 1998. Tyvärr var gensvaret dåligt och svarsnivån låg, inte minst bland de uppfödare som inte längre var att betrakta

som aktiva inom rasen. År 2010 kontaktades återigen Agria, Sveland, If samt Folksam men precis som vid tidigare tillfälle 2003, visade sig deras statistik inte vara särskilt användbar då den baserar sig på kostnaden för olika diagnosgrupper och inte på frekvensen av sjuka individer.

Under hösten 2016 genomförde föreningen återigen en hälsoenkät, denna gång webbaserad med länk från föreningens hemsida och Facebook grupp. Svarefrekvensen var 58,7 %. Enkäten byggde till största delen på Svenska Terrierklubbens enkät, några frågor tillkom och andra togs inte med då de ej var relevanta för rasen. Den allmänna hälsan hos hundarna bedömdes som mycket god av en majoritet av ägarna (74 %). Närmare 17 % av hundarna var kastrerade (12 tikar och nio hanar), av dessa hundar var 50 % kastrerade före 3 års ålder. Orsaker till kastrering var beteendemässiga (45%) eller medicinska skäl (35%). Det var en förhållandevis hög andel kastrerade hundar i den undersökta populationen, en trend som vi dock kan se i många raser och som speglar övergripande värderingar i samhället. Klåda var enligt de inrapporterade resultaten inte vanligt förekommande inom rasen, något som är glädjande då klåda kan uppfattas som ett vanligt förekommande problem om man utgår från diskussioner och frågeställningar i olika FBgrupper för rasen. Värt att lägga märke till är att det för fem av de åtta hanhundar som var kirurgiskt kastrerade rapporterades hudproblem som eksem, klåda, pälsavfall eller mjäll. Fem ägare vars hundar haft ögonproblem uppgav att deras hund haft inåtväxande hårstrån, det framgår dock inte om det är ektopiskt cilium eller distichiasis. Krampliknande symptom rapporterades bland fem procent av hundarna. Det rörde sig om fastställd epilepsi hos tre hundar och enstaka epileptiska anfall hos två hundar. Endast två procent av hundarna hade diagnostiserats med cystinuri, en tik och två hanhundar. Av de 128 hundarna var sju procent (fem tikar och tre hanhundar) gentestade för Hereditary Footpad Hyperkeratosis HFH-A (corny feet), och samtliga var fria.

Den senaste hälsoenkäten genomfördes 2020, även denna gång webbaserad och med Svenska Terrierklubbens enkät som grund. Enkäten skickades ut via en länk publicerad på föreningens hemsida samt Facebooksida. Via mejl till föreningens uppfödare uppmanades dessa att sprida enkäten vidare till sina valpköpare. Svaren som kom in omfattade 203 hundar, som jämförelse kan nämnas att SKK under åren 2010 till 2020 registrerade 499 irländska terrier vilket innebär en ungefärlig svarefrekvens på 41 % av populationen.

Den allmänna hälsan hos hundarna bedömdes även denna gång som mycket god av en stor majoritet av ägarna (82 %), medan 11 % angav hundens hälsa som god. Närmare 15 % av hundarna var kirurgiskt kastrerade (11 tikar och 18 hanar), de allra flesta vid en ålder mellan 12 till 24 månader, en hanhund var kemiskt kastrerad. Antalet kastrerade hanar hade jämfört med 2016 fördubblats, en oroväckande utveckling. Orsaker till kastrering av hanhundar var precis som 2016 främst beteendemässiga (övervägande hanhundar) eller medicinska skäl (övervägande tikar). Inte heller vid enkäten 2020 var klåda något stort problem i rasen. 84 % av hundarna hade inte några problem med detta, endast 4 % (8 hundar) återkommande problem. Av de öppna svaren på följdfrågor angående klåda var någon som angav allergi som orsak. Ett fåtal hundar med klåda hade också haft olika former av öronproblem, något som kan tyda på allergier. Även i enkäten från 2020 var det ett några hundar (4 st) som haft haft inåtväxande hårstrån, det framgår dock inte om det är ektopiskt cilium eller distichiasis. Ingen av hundarna i undersökningen hade fått diagnosen cystinuri, för en hanhund uppgavs dock att han drabbats av urinsten, men inte cystinuri. Cystinstenar är den minst förekommande typen av urinsten hos hund. Struvit, beror ofta på infektion och inflammation i urinblåsan eller överskott av magnesium i urinen (høgt PHvärde i urinen) och kan normalt lösas upp med hjälp av specialfoder. Det samma gäller för oxalatstenar som bildas i urin med lågt PH.

Nuläge

Idag finns två sjukdomar hos irländsk terrier som betraktas som hereditära (ärfvliga). Digital hyperkeratos (CF) med autosomal (icke könsbunden) recessiv (anlag från båda föräldrarna) arvsång förekommer i varierande svårighetsgrad, oftast debuterande vid en ålder av 6–12 månader. I Sverige är det nu länge sedan det förekom några nya fall av digital hyperkeratos, de senast drabbade hundarna var båda födda 1994. Det är dock fortfarande viktigt att vara medveten om att sjukdomen förekommer i rasen. Sedan 2014 finns ett DNA-test för att utröna om hunden är bärare av anlag för digital hyperkeratos.

Den andra sjukdomen är cystinuri vilken orsakar cirka 23 % av alla urinstenar hos hund och huvudsakligen hos hanhundar, även om tikar också kan få och vara bärare av sjukdomen. Något enstaka nytt fall av cystinuri hos irländsk terrier i Sverige har upptäckts under senare år, men det finns ännu inget säkert sätt att fastställa vilka hundar som är anlagsbärare. Idag finns möjlighet att mäta grad av förekomst av aminosyran cystin i urinen. Det test som finns på marknaden är dock inte valida för avelsarbetet, då faktorer som bland annat foder-sammansättning, fluktuerande testosteronhalter (t ex före resp. efter parning, förekomst av löptikar i omgivningen) kan påverka resultatet samtidigt som hundar med lågt värde kan vara anlagsbärare. När det gäller arvbarheten för den typ av cystinuri (numera klassificerad som Type III, tidigare som Non Type I) som irländsk terrier (och bl a Skotsk hjorthund) kan drabbas av är den fortfarande okänd. Androgenet testosteron spelar en avgörande roll. Hittills har forskare inte funnit några signifikanta förändringar i de förväntade genlokus, så som är fallet med cystinuri typ I och II.

Sammanfattning

Irländsk terrier i Sverige är en väsentligen mycket frisk och sund ras. I den undersökta populationen är cystinuri numera mycket ovanligt och digital hyperkeratos/”corny feet” obefintligt. När det gäller digital hyperkeratos finns idag ett tillförlitligt gentest med hög validitet. När det gäller cystinuri saknas i dagsläget något motsvarande. Tyvärr har det s.k. COLA-testet (som mäter halterna av aminosyrorna cystin, ornithine, lysin och arginine i urinen) en låg validitet. Kända anlagsbärare kan uppvisa låga värden samtidigt som hundar med höga cystinvärden inte bildar några stenar. Forskning inom cystinuri pågår i bland annat Schweiz (Universitetet i Bern) och USA (Penn Vet, University of Pennsylvania). Andra genetiska sjukdomar som förekommer i mindre omfattning är ektopiskt cilium/distichiasis där förekomsten dock gått ned de senaste 15 åren och primär epilepsi där inga nya fall har rapporterats in under de senaste 10 åren. En oroande trend är den ökande andelen kirurgisk kastration av framför allt hanhundar, vanligen utförd mellan 12 och 24 månaders ålder.

Målsättningar

Målsättningen för avelsarbetet gällande hälsa:

- Att bibehålla den överlag mycket goda hälsa som den svenska populationen av rasen har idag.
- Att vända vad som verkar vara en ökande trend av slentrianmässigt utförd kirurgisk kastration av hanhundar i åldern 12 - 24 månader.

Strategier för att uppnå målsättningarna

För att uppnå målsättningarna krävs arbete och engagemang på tre fronter, förutom från Svensk Irländsk Terrierförening även från uppfödare och enskilda hundägare. Den senare gruppen kan åtminstone till del nås genom sitt medlemskap i föreningen och genom uppfödarna, men också genom sociala media.

Svensk Irländsk Terrierförening

- Styrelsen ansvarar för frågor rörande avel och hälsa.
- Styrelsen ska anordna årliga uppfödarmöten där hälsofrågor är en viktig punkt att informera om och diskutera kring.
- Styrelsen ska genom klubbens medlemstidning, hemsidan och inlägg i klubbens Facebookgrupp med jämna mellanrum uppmana medlemmar (såväl uppfödare som enskilda hundägare) att rapportera in ev. hälsoproblem.
- Styrelsen bör vart femte år göra en hälsoenkät för att kontinuerligt följa hälsoläget i rasen. Styrelsen ska arbeta för att vid kommande enkäter försöka nå fler i populationen jmf med de 41 % som var svarsfrekvensen vid enkäten 2020.
- Svensk Irländsk Terrierförening ska kontinuerligt även på andra sätt följa rasens hälsotillstånd så väl internationellt som nationellt. Detta ska ske genom att i görligaste mån försöka hålla sig à jour med forskning inom cystinuri och andra för rasen relevanta sjukdomar och genom en öppen och ärlig dialog med hundägare och uppfödare vid årligen arrangerade avels- och uppfödarmöten.
- Styrelsen ska arbeta för att undvika att hundar kastreras kirurgiskt när det inte är medicinskt nödvändigt.

Uppfödare

- Vid användning av mindre kända linjer bör varje uppfödare noggrant värdera vad en tänkt kombination tillför rasen och vilka risker den kan tänkas innebära. Inte minst gäller detta vid användningen av utländska hundar där bakomliggande linjers status rörande hälsa och mentalitet inte alltid är lika känd som för svenska hundar.
- Vid behov använda det tillförlitliga gentest som finns för digital hyperkeratos/corny feet (HFH-A).
- Vara medveten om att cystinuri är internationellt förekommande inom rasen. Då tillförlitligt test saknas är det viktigt att uppfödarna håller sig informerade om aktuell forskning, vad som kan orsaka cystinuri, hur förekomsten påverkar rasens avelsbas samt göra avväganden när det gäller förekomsten av cystinuri och framtida avel.
- Varje uppfödare har ett ansvar att sätta sig in information som är relevant för rasens hälsa.
- Uppfödarna bör genom information till valpköpare verka för att undvika kirurgisk kastration som inte är medicinskt nödvändig.
- Uppfödare uppmanas att rapportera in eventuella hälsoproblem till föreningens hälsoansvariga och att besvara de hälsoenkäter föreningen genomför. Uppfödarna uppmanas också att be sina valpköpare göra det samma.
-

Mentalitet

Historik

Många ord har sagts om rasens mentalitet och personlighet av olika författare. Den har benämnts allt från clown till slagskämpe. De egenskaper som oftast återkommer i beskrivningar i såväl litteratur som rasstandards, från början av 1900-talet till idag, är: allsidiga jaktegenskaper, aktiv, livlig, märkbart trogen, godlynt, vänlig, tillgiven, lättfostrad, intelligent, känslig, ömsint, sinne för humor, barnvänlig, familjehund snarare än enmanshund, utmärkt vakthund, något reserverad mot främlingar, modig, morsk mot andra hundar, dock ingen översittare, tyrann eller slagskämpe men försvarar sig med ett lejons mod, när så krävs. Förutom dessa egenskaper kan man av rasens tidigare användning under bl.a. första världskriget, våga dra slutsatsen att den har haft ett gott självförtroende och framåtanda samt varit oberörd av skott, larm, buller och oväsen.

FCI-Standard

Dagens FCI-Standard från 2001-04-02 säger om Uppförande/karaktär: ”Även om rasen är morsk och hävdar sig väl mot andra hundar, är den märkbart trogen, godlynt och tillgiven människor. Om den blir anfallen, visar den ett lejons mod och slåss till det bittra slutet. Rasens rykte att hamna i bråk med andra hundar, ibland även i utställningsringen, är oförtjänt. Även om den kan vara skarp, när omständigheterna så kräver, är rasen en lättfostrad och vänlig sällskapshund, som lever upp till tidigare beskrivningar som den fattiges väktare, bondens vän och gentlemannens favorit.”

Tidigare

Enligt målsättningen 2005 skulle Svensk Irländsk Terrierförening årligen i samarbete med SBK anordna MH för enbart irländsk terrier på platser med lämplig geografisk spridning. Målet var att uppfödarna under 2004–2006 skulle delta på MH (mentalbeskrivning av hund) med minst 30 % av det totala antalet födda och överlevande i Sverige boende valpar i bedömningsbar ålder. När tillräckligt underlag förelåg för tillförlitlig statistik skulle det göras en rasprofil baserad på de hundar av rasen som deltagit i MH. Målet var att uppfödarna skall bevara den sunda, vänliga och samhällsdugliga irländska terriern som beskrivs i rasstandarden. Under 2007 infördes nästa steg i målsättningen som var ett krav på att alla inom Sverige befintliga hundar som används i avel skulle mentalbeskrivas och att de för att användas i avel skulle ha bedömningsvärden väsentligen överensstämmande med rasens ”önskeprofil”.

Sammanfattning av utvärderingar 2006, 2007, 2008 och 2009

Under 2006 hade flera, men inte alla, uppfödare minst 30 % av sin uppfödning mental-beskrivna. Krav på att alla hundar som användes i aveln ska vara MH beskrivna togs i rasklubben och gällde från 2007-01-01. Under 2007–2009 har minst 30 % i varje kull varit mentalbeskrivna. Vissa kullar är beskrivna till 100 %. Under 2007 hade alla svenska hundar som använts i aveln varit mentalbeskrivna och under 2008–2009 hade nästan alla svenska hundar som använts i aveln varit mentalbeskrivna. Utvärdering har gjorts och vid avels- och uppfödarmöten har rasprofilen jämförts med ”Önskeprofilen”. Avvikelser från ”Önskeprofilen” har medfört rekommendationer att beakta i aveln.

Det vid RAS-mötet 2005 tagna kravet att alla svenska hundar som används i aveln från 2007-01-01 skulle vara beskrivna med MH var vid närmare eftertanke ett inte alltför klokt beslut, då det uteslöt hundar ur aveln som inte var MH beskrivna men som hade kunnat tillföra nytt blod. Vid RAS uppfödarmötet i Gränna 2010-10-31 diskuterades det obligatoriska MH testet noga, och en majoritet av uppfödarna och deltagarna beslöt att fortsättningsvis inte ha MH som krav. Detta hårda krav för att få användas i aveln upplevdes som alltför kraftfullt då den irländska terriern

aldrig har haft och inte heller har, några direkta mentala bekymmer och dessutom har denna regel begränsat avelsarbetet väsentligt.

Revideringen 2011

222 irländska terriers hade då gjort MH (vilken var den tillgängliga mentalbeskrivningen). Sammanfattningsvis visade resultatet en irländsk terrier som med få undantag, är en öppen, tillgänglig och social utan överdriven inställsamhet. Rädslor var lite väl stora hos ett antal hundar, men positivt var att kvarstående rädslor var mindre vanligt. Dock ansågs att skotträdsla och skottberördhet var för stor i rasen.

Nuläge

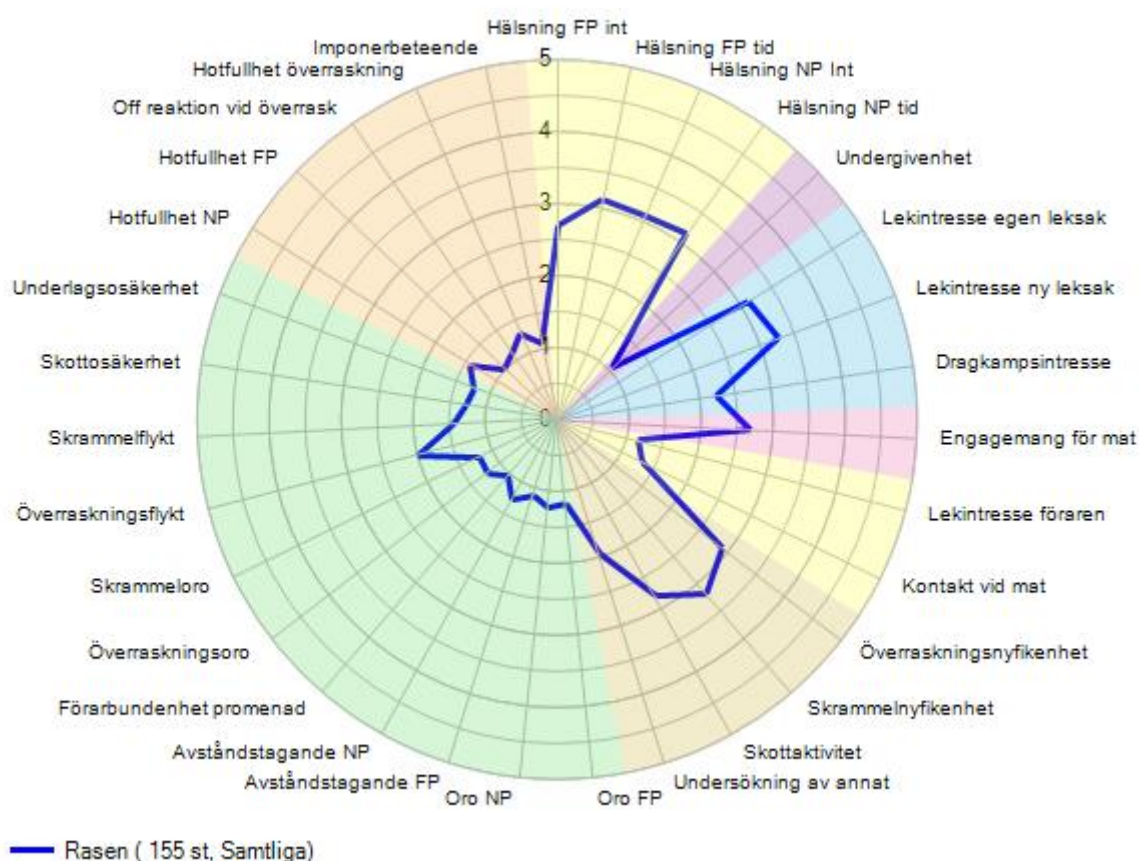
BPH, Beteende- och personlighetsbeskrivning av hund, den nu mer vanliga beskrivning som används, genomförs på uppdrag av Svenska Kennelklubben sedan 2012. Det är en officiell mentalbeskrivning med avsikt att passa alla raser. BPH ger mer nyanserade beteendebeskrivningar och tar hänsyn till hundens känslolägen i högre utsträckning än vad ett MH gör. Då det gäller BPH har Kennelklubben satsat stort på att i möjligaste mån standardisera beskrivningen så att beskrivningen inte ska vara beroende av den individuella beskrivaren eller den aktuella banan. Totalt har, till och med 2021-12-31, 155 irländska terriers startat på BPH. Under perioden 2017-01-01 – 2021-12-31 har en hund avbrutit på beskrivarens begäran och ytterligare en hund på ägarens begäran. Av 68 startande hundar har 67st genomfört BPH med skott (se tabell 7).

Tabell 7. Sammanställning över antal starter i BPH hundar födda 2017–2021 (www.skk.se).

Sammanställning per år	2017	2018	2019	2020	2021	Totalt för 2017–2021
Antal födda	60	35	40	63	43	241
Antal starter BPH	22	6	15	20	5	68
varav genomförda BPH	22	6	14	20	5	67
Med skott	22	6	14	20	5	67
varav - hanar	16	3	8	9	2	38
varav - tikar	6	3	6	11	3	29
Utan skott	0	0	0	0	0	0
varav - hanar	0	0	0	0	0	0
varav - tikar	0	0	0	0	0	0
Ägaren avstår skott	0	0	0	0	0	0
Beskrivaren avbryter	0	0	1	0	0	1
Ägaren avbryter	0	0	1	0	0	1
Oacceptabelt beteende	0	0	0	0	0	0
Fördjupad genomgång	0	0	0	0	0	0

Spindeldiagrammet visar en bild över de 155 hundar som till och med 2021-12-31 har genomfört BPH (utlandsfödda hundar som genomfört BPH är ej med i statistiken från SKK). Utifrån de beskrivna hundarna kan vi utläsa en glad, positiv, social, nyfiken och trygg hund som är med på det mesta. Den klarar av skotten bra och visar inte speciellt mycket hot eller aggression. Vidare är det en livlig, nyfiken hund som ibland visar stora reaktioner, vilket inte behöver betyda att den är rädd. Utifrån de beskrivna hundarna kan det utläsas ett gott resultat av arbetet med mentalitet, då detta var en fråga vid revideringen 2011.

Figur 1: Spindeldiagram över genomförda BPH tom. 2021-12-31, 155 st.

Det som inte går att utläsa i diagrammet jämfört med rasstandarderna är att det skulle finnas speciellt mycket vakt i de hundar som genomfört BPH till och med 2021-12-31. Det behöver dock inte vara negativt för en hund som skall passa in i dagens samhälle.

Den irländska terriern ska ha temperament, det ska finnas glöd i ögonen och de får absolut inte vara skygga. Därmed kräver de sin ägare. Hundmöten kan därför i vissa fall vålla problem och kräver träning. Vi ska också komma ihåg att BPH inte är ett mått på hur hunden fungerar tillsammans med andra hundar.

Målsättningar

- Att bevara den öppna, orädda och självsäkra irländska terriern som beskrivs i rasstandarderna och som våra irländare i Sverige till stor del är.
- Att rasklubben ska verka för att enbart mentalt friska och sunda hundar används i avel.
- Att senast år 2025 ska totalt 200 irländska terriers vara BPH beskrivna.

Strategier för att uppnå målsättningarna

- Att klubben genom att arrangera BPH i olika delar av landet ska verka för att medlemmar, såväl vanliga hundägare som uppfödare, skall beskriva sina hundar.
- Klubben ska informera om vad BPH är, hur det går till och dess värde när det gäller såväl information om den egna hunden som för det fortsatta avelsarbetet.
- Att uppfödarna väljer lämpliga valpköpare och ger råd om vad som krävs gällande den irländska terrierns uppfostran.
- Att uppfödarna aktivt medverkar till att valpköparna deltar i BPH genom att stå för anmälningsavgiften.
- Att föreningen är informativ och uppmuntrande gällande uppfostran och träning av den irländska terriern. Detta genom att ta initiativ till att träffar för irländska terriers anordnas samt att reportage gällande träning skrivs i klubbens tidning Röda hund.

Exteriör

Historik

Irländsk terrier är känd som en elegant och racy hund. Rasen är den av "terrier-kusinerna" från Irland som är lättast i typen och som har mest elegans och snabbhet. Storleksmässigt har de blivit allt större under 1900-talet, delvis beroende på allt bättre foder och vård, delvis på att det avlats på större hundar. Den exteriöra biten var inget som irländarna fäste så stor vikt vid under tidigt 1900-tal, utan det var funktionen som var viktigast. Irländska terriers skulle jaga, hålla gården ren från skadedjur och samtidigt vara en vakt och sällskapshund.

I revideringen 2010 sades att rasen exteriört sett aldrig tidigare varit så nära det standarden föreskriver, de flesta hundar hade en acceptabel storlek och mycket bra pälsar. Vad som fortfarande behövde förbättras på många irländska terrier var vinklar och därmed också rörelser. Bättre huvud och uttryck efterfrågades och mer välformade och längre bröstkorgar var också önskemål. Öronen var fortfarande ett problem som uppfödarna skulle fortsätta arbeta med. Tendenser till alltför långa, smala underkäkar hade börjat dyka upp i rasen, vilket uppfödarna var uppmärksamma på.

Den målsättning som bestämdes 2010 var att få uppfödarna att satsa på rätt typ, en irländsk terrier ska aldrig vara något annat än en irländsk terrier. Inga "små airedales" eller "stora foxterriers";

- En irländsk terrier ska vara elegant och racy men samtidigt ha substans. Uppfödarna enades om att tills vidare acceptera storlekar mellan 46–50 cm på en hanhund och 44–48 cm på en tik.
- Att försöka få bättre huvuden och uttryck samt stabilare öron.
- Bättre vinklar och rörelser var också något som behövdes ha med i avelsarbetet.
- Bra pälsar måste behållas, röda och av bra kvalitet.

Vidare skulle följande särskilt beaktas:

- Att helhetsintrycket skall vara svagt rektangulärt, den irländska terriern ska aldrig vara kort i kropp och rygg.
- Korrekta proportionen på huvudet är att skall- och nosparti ska vara av samma längd, stopet skall vara svagt markerat och skallen skall vara flat och inte alltför grov, och absolut inte tunn och knölig.

Vid revidering av RAS 2010 konstaterades att svensk uppfödning av irländsk terrier höll en internationellt sett hög kvalitet. Förekommande exteriöra avvikelser var inte av den art att det föranledde några speciella åtgärder mer än en fortlöpande diskussion och information inom uppfödarleden och med domarkåren.

I oktober 2016 skickades frågor ut till föreningens uppfödare gällande hur svårt eller lätt det hade varit för dem att följa föreningens målsättningar och strategier. Framförallt kommenterades exteriören och då med följande;

- Det är viktigt att öronen är väl ansatta på huvudet samt att de är små och v-formade och faller mot ögonvrån.
- I avelsarbetet vara vaksam mot underställda bakben och för raka skuldror.
- Långa och smala huvuden som inte är flata förekommer.
- En del låga svansansättningar samt för stora hundar förekommer.

Nuläge 2021

Rasen håller fortfarande en hög exteriör kvalitet. Fronterna behöver förbättras, en del lite korta bröstorgar förekommer, längden i kroppen ska komma från en lång välformad bröstorg, inte en lång länd. Öronen har blivit bättre ansatta och burna och skallarna är mestadels flata.

Pälsarna håller överlag bra kvalitet, även om det finns hundar som saknar underull.

Målsättningar

- Att bibehålla den rektangulära och racy hund som en irländsk terrier ska vara.
- Uttrycken behöver observeras, en irländsk terrier ska ha ett skarpt uttryck med glöd i blicken mot andra hundar, men ska få en mild blick när den tittar på sina människor. Den får inte ha ett ointresserat, blaserat uttryck.
- Pälsen ska vara dubbel, dvs med två lager - underull och sträva täckhår som båda är ett krav.
- Att helhetsintrycket skall vara en välbyggd rektangulär hund, den irländska terriern ska aldrig vara kort i kropp och rygg som en fox-, airedale- eller welshterrier.
- En irländsk terrier ska vara elegant och racy men samtidigt ha substans. Uppfödarna har enats om att tills vidare acceptera storlekar mellan 46–50 cm på en hanhund och 44–48 cm på en tik.
- Korrekta proportionen på huvudet är att skall- och nosparti ska vara av samma längd och parallella. Stopet skall vara svagt markerat och skallen skall vara flat och inte alltför grov, men absolut inte tunn och knölig.

Strategier för att uppnå målsättningarna

- Föreningen uppmuntrar uppfödarna att aktivt använda det raskompendium som togs fram 2014.
- Diskutera exteriör vid varje uppfödarmöte, med utgångspunkt i ovanstående målsättningar.

Avslutning

Detta är en revidering av en tidigare väl genomarbetad RAS för irländsk terrier. Revideringen kommer inte att godkännas av styrelsen förrän förslaget är väl förankrad hos såväl uppfödare, hanhundsägare som vanliga medlemmar. Dokumentet har bearbetats utifrån diskussioner med Svensk Irländsk Terrierförenings RAS-grupp vid ett flertal webbmöten, och vid uppfödarmöten i januari 2023 och februari 2023.

Viljan till samarbete mellan uppfödarna har under senare år förbättrats och alla ser idag positivt och framåt på utvecklingen, med rasens bästa som utgångspunkt för fortsatt avel.

Styrelsen i Svensk Irländsk Terrierförening, Stockholm 2022.12.15